

19 291**Parlementaire Assemblée van de NAVO****Nr. 31****VERSLAG VAN DE JAARLIJKSE ZITTING 2002**

Vastgesteld 14 januari 2003

De Parlementaire Assemblée van de NAVO heeft van 15 tot en met 19 november 2002 in Istanbul (Turkije) haar jaarlijkse zitting gehouden. Aan de zitting namen naast delegaties uit de negentien NAVO-lidstaten ook geassocieerde delegaties (zonder stemrecht) uit Albanië, Bulgarije, Estland, Finland, Georgië, Kroatië, Letland, Litouwen, Macedonië, Oekraïne, Oostenrijk, Roemenië, Rusland, Slovenië, Slowakije en Zwitserland deel; en voorts waarnemers uit Armenië, Azerbaidjan, Japan, Joegoslavië, Zweden en het Europees Parlement. De Nederlandse delegatie naar deze zitting bestond voor zoveel de Eerste Kamer betreft uit de leden Van Gennip (CDA, voorzitter van de delegatie), Baarda (CDA), Doesburg (PvdA) en Van Eekelen (VVD), en voor zoveel de Tweede Kamer betreft uit de leden Eurlings, Kortenhorst, Van Winsen (allen CDA), Van den Doel (VVD) en Van Oven (PvdA).

Het programma van de zitting was als volgt:

- vrijdag 15 november: vergadering van de griffiers van de delegaties en plenaire openingszitting. 's Avonds heeft ambassadeur Gosses de delegatie geïnformeerd over de recente politieke ontwikkelingen in Turkije en heeft consul-generaal Giesen de delegatie een diner aangeboden.
- zaterdag 16 november: vergaderingen van de Commissie voor de Civiele Dimensie van Veiligheid, de Commissie voor Defensie en Veiligheid, de Commissie voor Wetenschap en Technologie en de Politieke Commissie.
- zondag 17 november: vergaderingen van de Commissie voor de Civiele Dimensie van Veiligheid, de Commissie voor Defensie en Veiligheid, de Commissie voor Economie en Veiligheid en de Politieke Commissie.
- maandag 18 november: vergadering van het Standing Committee. Excursie, aangeboden door de gastheren.
- dinsdag 19 november: plenaire vergadering.

Openingszitting

Het recent nieuw gekozen Turkse parlement, de Grote Nationale Assemblee, had op de dag van de openingszitting nog geen nieuwe voorzitter gekozen. Daarom heeft het oudste lid in natuurlijke jaren van dat parlement, de «vader van het Huis», de heer Elekdag, de vergadering toegesproken. Vervolgens hebben de president van de republiek Turkije, de heer Sezer, en de secretaris-generaal van de NAVO, **Lord Robertson of Port Ellen** dat gedaan. Laatstgenoemde merkte op dat zes dagen na deze vergadering de 16e topconferentie van regeringschefs en staats-hoofden van de lidstaten van de NAVO zou worden gehouden. Opmerkelijk is dat er tijdens de 40 jaar van de Koude Oorlog tien conferenties plaatsvonden; ruim tien jaar na het einde daarvan volgt de zestiende. Die snelle opvolging van conferenties na de koude oorlog is te verklaren. Gedurende de koude oorlog was de dreiging statisch en de behoefte aan bijsturing door de top gering. Dat is nu anders, de strategische omgeving is aan snelle veranderingen onderhevig. De NAVO is een «dynamic agent of change» geworden.

De top in Praag zal niet over incrementele maar over fundamentele veranderingen gaan. Werd terrorisme tot dan voornamelijk als een binnenlandse aangelegenheid gezien, sinds 11 september is duidelijk dat het een internationaal veiligheidsprobleem is. Al Qaida heeft het verband tussen terrorisme en «failed states» aangetoond. Sommige terroristen hebben geprobeerd massavernietigingswapens in handen te krijgen. Zo tekent zich een nieuw gevaar af, dat van nucleaire, biologische en chemische wapens in handen van lieden die zich niet door de tot nu toe gebruikelijke afschrikking laten beïnvloeden. 11 september 2001 heeft de strategische omgeving dus fundamenteel veranderd.

De NAVO wil een belangrijke rol spelen bij het bestrijden van de nieuwe dreigingen. Kort na 11 september is een beroep gedaan op artikel 5, een blijk van solidariteit met een geallieerde in nood. Het beroep op artikel 5 had tot gevolg dat de verbintenis tot gezamenlijke defensie ook betrekking heeft op terroristische aanvallen van een «non-state actor» en het rechtvaardigde het optreden tegen Al Qaida en Afghanistan. Zodoende werd het bestrijden van terrorisme een taak voor de NAVO. De steun voor de VS en de inzet van Europese eenheden in Afghanistan hebben duidelijk gemaakt dat de notie van geografische beperking van de invloedssfeer van de NAVO niet meer bestaat. Er wordt nu niet meer gekeken naar dreigingen vanuit een geografische hoek maar vanuit een functionele hoek. Na 11 september zijn ook de betrekkingen met Rusland veranderd, daar de NAVO en Rusland zich met dezelfde dreigingen geconfronteerd zien.

Veel van de eerste veranderingen na 11 september waren improvisaties, de NAVO was niet voorbereid. In Praag volgende week moet ervoor worden gezorgd dat de NAVO in de toekomst wel voorbereid is. Er zullen maatregelen inzake terrorismebestrijding en maatregelen tegen massavernietigingswapens worden genomen. Afspraken zullen worden gemaakt inzake vermogens zoals strategic airlift, air tankers, ground surveillance en precision guided wapens. En niet in de laatste plaats zal in Praag besloten worden tot uitbreiding van de NAVO, aldus Lord Robertson.

De secretaris-generaal heeft vervolgens vragen beantwoord. De heer **Van Eekelen** heeft gevraagd hoe de NAVO effectief kan optreden in geval van terrorisme, indien dat uitgaat van non-state-actors, zoals recent in het geval van Bali. En moeten vermogens niet meer land-specifiek worden gemaakt?

Lord Robertson antwoordde dat gepoogd moet worden de financiering en ondersteuning van terroristen onmogelijk te maken. En ook wanneer dat niet lukt, moet de bevolking worden geholpen en bijgestaan. Wat de vermogens betreft moet men om de tafel gaan zitten en afspreken wie wat doet. De geloofwaardigheid van de NAVO wordt uiteindelijk bepaald door de vermogens, zei Lord Robertson.

Algemene Commissies (general committees)

Hieronder worden de rapporten, die in de vergaderingen van de algemene commissies aan de orde zijn geweest, en de gastsprekers vermeld. Met * aangeduide documenten zijn in het Engels beschikbaar bij de griffie voor de interparlementaire betrekkingen.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

- a) Fight against terrorism: achievements and questions*. Algemeen rapporteur: de heer Kröning (Duitsland).
- b) Russian Federation: Assessment of the internal situation (report of the subcommittee on democratic Governance)*. Rapporteur: de heer Kröning (Duitsland).
- c) On the influence of the 11 September 2001 events on the processes of reconciliation, stabilisation and integration in the Balkans and Eastern Europe*. Geassocieerd rapporteur: de heer Roman (Roemenië).
- d) Ontwerp-resolutie over Kaliningrad.

Gastsprekers waren:

- De heer Herby, Coördinator van de Mines Arms Unit, Legal Division, van het Internationale Comité van het Rode Kruis, over «The Ottawa Treaty: Achievements and Challenges – Focus on Afghanistan».
- Mevrouw Barhet, arts, hoofd van de Unité de médecine de catastrophe, Purpan ziekenhuis in Toulouse (Frankrijk), over management van rampen met grote aantallen slachtoffers: de organisatie van hulp, met de ramp in Toulouse op 21 september 2001 als voorbeeld.
- De heer Rende, hoofd van de afdeling regionale en grensoverschrijdende wateren van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken, over «The looming global water shortage and Turkey's water management in regional and trans-boundary context».
- De heer Jorda, voorzitter van het Internationale Strafgerechtshof voor het voormalige Joegoslavië, over «International Criminal Law Development through the ICTY».

Commissie voor defensie en veiligheid

- a) Defending Democracies: Homeland Defence, Non-proliferation and Euro-Atlantic Security*. Algemeen rapporteur: de heer Lellouche (Frankrijk).
- b) Military preparations of NATO candidate countries*. Rapporteur: de heer Price (Canada).
- c) The transatlantic Defence Relationship after September 11 (report of the subcommittee on Transatlantic Defence and Security)*. Rapporteur: de heer **Van Eekelen**.

- d) The War against Terrorism (special report)*. Rapporteur: de heer Shimkus (Verenigde Staten).
- e) Ontwerp-resolutie over «NATO Structural Reform and ESDP».
- f) Ontwerp-resolutie over Irak.

Gastspreekers waren:

- De heren Erenoglu, chef beleidsplanning van het ministerie van defensie van Turkije, en Dumanli, hoofd defensieplanning van de Turkse generale staf.
- De heer Latawski, senior lecturer aan de Royal Military Academy Sandhurst, over «Enlargement and the Future of NATO».
- De heer Taylor, voorzitter van het International Institute for Strategic Studies-US in Washington, over «Iraqi WMD Programme and United Nations Inspections».

Commissie voor Economie en Veiligheid

- a) The economic consequences of September 11 and the economic dimension of anti-terrorism*. Algemeen rapporteur: de heer Helminger (Luxemburg).
- b) Economic and political challenges in Central Asia (report of the subcommittee on East-west Economic Cooperation and Convergence)*. Rapporteur: de heer Cohen (Groot-Brittannië).
- c) From Doha to Pittsburgh: Recent developments in the transatlantic trade relationship (report of the subcommittee on transatlantic economic relations)*. Rapporteurs: de heren Da Silva (Portugal) en Tanner (Verenigde Staten).
- d) Ontwerp-resolutie over «Terrorist financing».

Gastspreekers waren:

- De heer Ekren, directeur-generaal van het ministerie van financiën van Turkije.
- Mevrouw Wessels, voorzitter van de EU-commissie van de Amerikaanse kamer van koophandel in België.
- De heer Dave, lecturer in politics of Central Asia, school of Oriental and African Studies, aan de University of London.

Politieke commissie

- a) Security policy challenges after the attacks of September 11, 2001, and the future role of NATO*. Algemeen rapporteur: de heer Meckel (Duitsland).
- b) NATO Enlargement and Partnerships (report of the sub-committee on Central and Eastern Europe)*. Rapporteur: de heer **Koenders**.
- c) Arms Control and the Transatlantic Partnership after September 11 (report of the subcommittee on Transatlantic Relations)*. Rapporteur: de heer Lamers (Duitsland).
- d) Ontwerp-resolutie over «Strengthening the transatlantic Security partnership».

Gastspreekers waren:

- De heer Moraly, directeur-generaal van het directoraat voor de NAVO

- en Europese veiligheid van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken, over «Turkey's contribution to security at NATO's South-eastern border – current developments and future perspectives».
- De heer Birand, journalist en commentator van enkele Turkse kranten en van CNN Türk, over «Iraq's challenge to international security – a view from Turkey».
- Generaal b.d. Naumann, over «Beyond Prague: NATO's future tasks and missions».
- De heer Szabo, hoogleraar Europese studies aan de John Hopkins Universiteit en Fellow aan de American Academy in Berlijn, over «The US and Europe: diverging strategies and strategic cultures?»

Commissie voor Wetenschap en Technologie

- a) Global Climate Change: The Tokyo Protocol and beyond*.

Algemeen rapporteur: de heer Ehlers (Verenigde Staten), ad-hoc rapporteur: mevrouw Riera (Spanje).

- b) Technology and Terrorism, a post-September 11 assessment (report of the subcommittee on the Proliferation of Military Technology)*.
Rapporteur: de heer Ibrügger (Duitsland).
- c) Ontwerp-resolutie over «Terrorism with Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Weapons».

Gast sprekers waren:

- De heer Ercan, staatssecretaris voor defensie-industrie, over «Turkish defence industry and major international defence projects».
- De heer Dando, hoogleraar internationale veiligheid, department of peace studies, universiteit van Bradford (Verenigd Koninkrijk), over «Bioterrorism and Biotechnology: Potential Threats and Realistic responses».
- De heer Tomak, voorzitter van de Turkse atoomenergie bureau, over «Nuclear material Trafficking».

Mediterranean Special Group

Water resources in the Mediterranean *.
Rapporteur: de heer Boucheron (Frankrijk).

Standing committee

De afgelopen jaren heeft het comité met enige regelmaat gesproken over het toekennen aan Armenië en Azerbaidjan van de status van geassocieerd lid. De uitkomst was steeds dat een meerderheid van het comité, maar niet de vereiste driekwart-meerderheid, vóór die toekennning was. Over dit onderwerp heeft het comité ook in Istanbul gesproken. De voorstanders argumenteerden ook in deze vergadering dat de stabiliteit in de Trans-Kaukasus door de conflicten tussen beide landen wordt ondermijnd; dat de assemblee kan helpen de dialoog tussen beide landen op gang te brengen; en dat de assemblee zich constructief moet opstellen en zich niet tot afwachtende neutraliteit moet beperken. De tegenstanders, waaronder Nederland, hebben naar voren gebracht dat de assemblee in het conflict tussen Armenië en Azerbaidjan geen partij dient te trekken; dat het comité eerder het geassocieerde lidmaatschap aan beide landen heeft geweigerd vanwege de toestand in die landen, onder andere de situatie op het gebied van de mensenrechten in Azerbaidjan; en dat in die situatie geen verandering is gekomen; ook uit Armenië is geen verbetering te melden. Er is daarom geen reden nu wél het geassocieerd

lidmaatschap voor te stellen waar men dat eerder niet wilde, aldus de tegenstanders.

De voorstanders van toekenning, het jarenlange onvermogen van het standing committee tot een besluit over dit onderwerp te komen moe, hebben de tegenstanders gevraagd een besluit niet langer tegen te houden en de vergadering kort te verlaten. Aldus is geschied, en in afwezigheid van de tegenstanders is met 13 tegen 0 stemmen besloten aan de plenaire vergadering voor te stellen aan Armenië en Azerbaidjan de status van geassocieerd lid toe te kennen.

NATOPA-Russian Federal Assembly Parliamentary Standing Committee

De commissie, ingesteld als parlementaire dimensie van de NAVO-Rusland Raad, is tijdens deze zitting voor het eerst bijeen gekomen. Er is gesproken over door de commissie te bespreken onderwerpen. Dit gesprek heeft niet tot conclusies geleid.

Plenaire vergadering dinsdag

De vergadering is toegesproken door de minister-president van Turkije, de heer **Gül**. Deze benadrukte dat er geen verandering zal komen in Turkije's gerichtheid op het Westen. Het land zal zich blijven richten op het strategisch partnerschap met de VS en op het lidmaatschap voor de Europese Unie. Van de EU verwacht Turkije een helder en concreet perspectief op het lidmaatschap; de EU-top in Kopenhagen zou een datum voor het begin van de toetredingsonderhandelingen moeten vaststellen. De premier bevestigde de steun van Turkije voor een snelle reactiemacht van de EU die gebruik maakt van NAVO-middelen. Het totstandkomen van een strategisch partnerschap van NAVO en EU en het ontwikkelen van het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid zijn van vitaal belang. Indien de EU een geloofwaardige rol wenst te spelen in de nieuwe veiligheids-situatie zouden niet-EU-leden als Turkije moeten kunnen deelnemen aan het veiligheids- en defensiebeleid van de EU, aldus de heer Gül.

De minister-president heeft vervolgens vragen beantwoord. Daarbij heeft de heer **Van Eekelen** opgemerkt dat de regering van Turkije een nieuwe start lijkt te maken in de buitenlandse betrekkingen, met name inzake Griekenland en Cyprus. Daar komt bij dat de huidige Griekse regering meer dan vele regeringen van dat land voordien begrip lijkt te hebben voor de positie waarin Turkije verkeert. Spreker zei dat inzake Cyprus zeer velen hopen dat een akkoord kan worden bereikt. Minister-president Gül zei in zijn antwoord de problemen met een positieve houding te benaderen. Het is de bedoeling problemen op te lossen, ook als ze chronisch lijken te zijn, want daar winnen alle betrokkenen bij.

De penningmeester, de heer Ibrügger (Duitsland), heeft verslag gedaan over het financiële beleid over het afgelopen jaar. De vergadering heeft met dat verslag ingestemd en heeft de begroting voor 2003 goedgekeurd.

De vergadering is toegesproken door de voorzitters van de Assemblée van de West-Europese Unie en de OVSE-Assemblee, de heren Bühler en George.

De vergadering heeft het voorstel van het standing committee, aan Armenië en Azerbaidjan de status van geassocieerd lid toe te kennen, goedgekeurd.

De heer Bereuter (Verenigde Staten) is gekozen tot voorzitter van de assemblee. Tot vice-voorzitters zijn de heren Lellouche (Frankrijk), Pastusiak (Polen) en Tanner (VS) gekozen en de heer Palombo (Italië) is in die functie herkozen. Ook penningmeester Ibrügger (Duitsland) is herkozen.

De vergadering heeft de ontwerp-verklaring over «NATO Transformation» besproken en aangenomen.

Tenslotte zijn de resoluties van de commissies besproken, geamendeerd en aangenomen. Zij hebben betrekking op:

- Kaliningrad;
- NATO Structural Reform and ESDP;
- Irak;
- Terrorist financing;
- Strengthening the transatlantic Security partnership;
- Terrorism with Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Weapons.

Twee onderwerpen nader belicht

De verhouding Verenigde Staten-Europa

De heer Szabo, hoogleraar Europese studies aan de John Hopkins Universiteit en Fellow aan de American Academy in Berlijn, heeft een inleiding gehouden voor de politieke commissie over de vraag of de strategieën en de strategische culturen van de VS en Europa uiteenlopen.

Over hetgeen onder dreiging en de manier waarop deze dient te worden bestreden moet worden verstaan, bespeurt Szabo een duidelijk verschil tussen de Regering Bush en de Europese lidstaten van de NAVO. Het trauma als gevolg van 11 september 2001 vormt nog steeds het uitgangspunt van het Amerikaanse veiligheidsbeleid. De meeste Amerikanen vinden dat ze in een gevaarlijke wereld leven en dat de VS het voornaamste doelwit voor terrorisme vormen. Hoewel de Europeanen de mening delen dat terrorisme een groot gevaar vormt, zijn zij er minder toe geneigd om het centraal te stellen in het veiligheidsbeleid, en wel om de volgende redenen:

- De aanslagen van 11 september vonden niet in Europa plaats maar in de VS;
- Europa heeft meer ervaring dan de VS met terrorisme op nationaal en internationaal niveau;
- De aanwezigheid van de Islam binnen de Europese landen;
- De gemiddelde Europeaan is meer dan de gemiddelde Amerikaan gewend te leven met het bewustzijn kwetsbaar voor terrorisme te zijn;
- Europeanen zijn geneigd terrorisme en de oorzaken ervan in een breder historisch en politiek perspectief te zien en als een probleem waarvan de oplossing alleen op langere termijn mogelijk is; Amerikanen zien het eerder als een veiligheidsprobleem dat direct op een krachtige manier moet worden aangepakt.
- De meeste Europese landen hebben een meer gerichte en afgebakende opvatting van de directe dreiging, zie het probleem Al Qaida; ze geloven niet in een As van het Kwaad of in een definitie die Irak en Noord-Korea plaatst in de context van 11 september. De regering-Bush en de meeste Amerikanen neigen ertoe het terrorisme van vandaag in een wezenlijk ander daglicht te zien dan het terrorisme waarmee de Europeanen geconfronteerd werden. Zij leggen een verband tussen het terrorisme met massavernietigingswapens en de opkomst van transnationale terreurorganisaties.

Wat betreft de strategie zei Szabo dat de regering van de VS van mening is dat het ze niet meezit, dat preventieve maatregelen vereist zijn, en dat de dreiging niet alleen uitgaat van «non state actors» maar ook van staten die over massavernietigingswapens kunnen beschikken. Hoewel de VS begrijpen dat de lange-termijn-strategie ook «nation building» en ontwikkelingsprogramma's inhoudt, hechten zij een groot en direct belang aan de militaire middelen van een natie; ook aan de mogelijkheid los van anderen tot actie te kunnen overgaan en aan verschuivende ad hoc coalities. De Europese tak van de NAVO staat sceptisch tegenover deze strategie. Europeanen kijken naar Europa, deels vanwege de Europese herstructurering die zich thans in een cruciale fase bevindt met uitbreidingen en institutionele hervormingen. Zij beschouwen het als de taak van de NAVO om wat er van de Koude Oorlog is overgebleven aan te pakken, een einde te maken aan de verdeeldheid binnen Europa, een nieuw partnerschap met Rusland en Oekraïne tot stand te brengen, en de Balkanstaten te stabiliseren. De militaire capaciteiten van Europa zijn beperkter en Europeanen zien militair ingrijpen eerder als laatste hulpmiddel.

Irak

Onderzoek IISS

In de Commissie voor defensie en veiligheid heeft de heer Taylor, voorzitter van het International Institute for Strategic Studies-US (IISS) in Washington, een inleiding gehouden over «Iraqi WMD Programme and United Nations Inspections». Het IISS publiceert sinds meer dan 40 jaar «The Military Balance», volgens de heer Taylor de enige betrouwbare openbare inventarisatie van legers, rebellen, en «organised non-state armed groups». Een team van het IISS heeft in september jl. een beoordeling van Irak gemaakt met het doel onpartijdig en zo precies mogelijk Iraks huidige vermogens op het gebied van massavernietigingswapens in te schatten. Dat was een moeilijke taak; de VN-inspecties hebben weliswaar veel materiaal opgeleverd, maar Irak heeft alles gedaan om zijn verleden te verhullen, om het ontmantelen van hetgeen het thans bezit te voorkomen, en om te behouden wat het heeft. Op grond van veiligheidsraadresolutie 687 (1991), die de voorwaarden voor het staakt-het-vuren tussen de strijdende partijen in de Golfoorlog vastlegde, is het Irak verboden massavernietigingswapens en lange-afstandsraketten te behouden, te verkrijgen of te ontwikkelen; en het moest de massavernietigingswapens die het bezit onder internationaal toezicht vernietigen of onbruikbaar maken. In de periode na het aannemen van de resolutie heeft Irak alles gedaan om onder deze verplichtingen uit te komen.

Kernwapens. Aan de vooravond van de Golfoorlog stond Irak op het punt om voldoende hoog verrijkt uranium te produceren voor het maken van een kernbom. Indien de Golfoorlog niet had plaatsgevonden, zou Irak tegen het jaar 2000 mogelijk zo'n twaalf kernbommen hebben gehad. In de Golfoorlog zijn de nucleaire installaties van Irak zwaar beschadigd, maar het nucleaire potentieel is niet helemaal uit de weg geruimd. Zo heeft de wetenschappelijke en technische expertise van het land de oorlog doorstaan. Het IISS neemt aan dat Irak op dit moment:

- geen installaties heeft die splijtbaar materiaal in voldoende hoeveelheden kunnen produceren om er nucleaire wapens mee te maken;
- enkele jaren tijd en uitgebreide hulp uit het buitenland nodig zou hebben om zulke installaties op te zetten;
- binnen enkele maanden nucleaire wapens zou kunnen assembleren indien splijtbaar materiaal uit het buitenland zou worden verkregen;
- radioisotopen, die voor binnenlands gebruik bestemd zijn, of materiaal

uit het buitenland zou kunnen gebruiken voor een rudimentair radiologisch ontwerp.

Biologische wapens. Rond 1989 is Irak begonnen met de productie van biologische strijdmiddelen. Tijdens de Golfoorlog heeft het de meeste productiebedrijven voor die strijdmiddelen met succes verborgen weten te houden en die zijn dan ook niet aangevallen. Ook bij de inspecties, die tot 1998 plaats vonden, is slechts een deel van de biologische munitie, voorraden strijdmiddelen en groeisubstraat gevonden. Irak beschikt nog steeds over de nodige expertise en het industrieel vermogen om strijdmiddelen snel en in grote omvang te produceren. De inschatting van de huidige situatie is dat:

- Irak nog steeds over substantiele hoeveelheden groeisubstraat en biologische strijdmiddelen beschikt;
- het land in staat is om binnen enkele weken de productie van biologische strijdmiddelen te hervatten. Mogelijk heeft het sinds 1998 duizenden liter antrax, botuline-toxine en andere middelen geproduceerd. De huidige voorraden zijn niet bekend;
- ook is niet bekend of Irak over virale middelen of als wapen te gebruiken pokken beschikt.

Chemische wapens. Na de oorlog tegen Iran (1980–1990) beschikte Irak over de grootste en meest ontwikkelde vermogens inzake chemische wapens in het Midden-Oosten. Tijdens de Golfoorlog zijn de primaire opslagplaatsen voor chemische wapens en een groot deel van de munitievoorraad verwoest. Bij de inspecties tot 1998 kon UNSCOM grote hoeveelheden chemische munitie, voorraden strijdmiddelen, halfabrikaten en productieuitrusting uit de weg ruimen. De inschatting van de huidige situatie is dat Irak:

- waarschijnlijk nog steeds over enige honderden tonnen mosterdgas en halfabrikaten voor enige honderden tonnen sarin/cyclosarin, en wellicht over soortgelijke hoeveelheden VX uit voorraden van vóór 1991 beschikt;
- in staat is binnen enkele maanden de productie van chemische wapens te hervatten. Mogelijk heeft het sinds 1998 al honderden tonnen mosterd- en zenuwgas-strijdmiddelen geproduceerd.

Ballistische raketten. Op grond van VN-resoluties is het Irak niet toegestaan raketten met een bereik van meer dan 150 km te bezitten. Tijdens de Golfoorlog was Irak in staat met een El-Hussein raket, een ontwikkeling van de uit de Sovjet-Unie geïmporteerde Scud-B-raket, een militair kamp van de VS in Saoedi-Arabië te treffen. Als gevolg van de mobiliteit van de lanceerinrichtingen is tijdens die oorlog geen enkele van deze inrichtingen door vliegtuigen getroffen. Na de Golfoorlog is Irak op kleine schaal doorgedaan met research en ontwikkeling, en heeft het producten op het gebied van rakettechnologie proberen te kopen, zoals technologie op het gebied van vaste brandstoffen, geleidings- en controlesystemen en gyroscopen. De inschatting van de huidige situatie is dat Irak:

- waarschijnlijk nog steeds over ongeveer 12 El-Hussein raketten beschikt met een bereik van 650 km. Daarmee zouden Israël, Saoedi-Arabië, Turkije, Iran en Koeweit kunnen worden bereikt. Deze raketten zouden met chemische en biologische wapens kunnen worden uitgerust.
- niet over installaties beschikt om lange-afstandraketten te bouwen. Het zou jaren duren en er zou uitgebreide buitenlandse hulp nodig zijn om zulke installaties op te zetten.
- over een klein aantal El-Samoud raketten beschikt, waarmee vanuit de zuidelijke no-fly-zone Koeweit kan worden bereikt.
- in staat is rudimentaire koppen voor chemische en biologische wapens

- te bouwen. Of het verder gevorderde ontwerpen heeft ontwikkeld, is niet bekend.
- in staat is voertuigen, bestemd voor civiel gebruik, om te bouwen tot mobiele lanceerinrichtingen voor ballistische raketten.

Conclusie. De heer Taylor concludeerde dat oorlogsvoering en het sanctie- en inspectieregime de vermogens van Irak inzake nucleaire, biologische en chemische wapens verminderd maar niet geëlimineerd hebben. Ook is de blijvende belangstelling van Irak voor de ontwikkeling daarvan niet weggenomen. Ondanks alles wat het regime in Bagdad heeft gezegd of geschreven, lijkt het behoud van massavernietigingswapens een centrale doelstelling te zijn, want daarvoor offert het alle andere doelstellingen op. Het lijkt waarschijnlijk dat het huidige regime in Irak vroeger of later zijn doelstelling(en) zal realiseren. Het IISS heeft niet geprobeerd vast te stellen of het arsenaal aan massavernietigingswapens van Irak een casus belli vormt. Maar het niet-overgaan tot actie in de nabije toekomst zal het gevaar voor de regio en de wereld daar omheen doen toenemen, aldus de heer Taylor.

Een Turkse visie op het probleem-Irak

In de politieke commissie heeft de heer Birand, journalist en commentator van enkele Turkse kranten en van CNN Türk, zijn visie op het probleem-Irak gegeven. Hij begon met op te merken dat men in Turkije niet begrijpt waarom het noodzakelijk is nu tegen Saddam Hussein op te treden, terwijl dat in 1992 is nagelaten. Weerstand van noemenswaardige omvang tegen een oorlog inzake Irak is er echter niet. Wat er aan weerstand is, komt voort uit de «general ambiguity of reasons». Algemeen wordt aangenomen dat de vervanging in Irak van het huidige door een democratisch bewind aan Turkije ten goede zal komen, en dat na het opheffen van de sancties de handel tussen beide landen weer zal opbloeien.

Turkije vraagt zich af op welke wijze de operatie tegen Irak zal worden uitgevoerd. Indien het een conflict wordt dat lang duurt, zou Saddam Hussein naar chemische wapens kunnen grijpen en die kunnen gebruiken tegen de Amerikanen en tegen landen die met hen meewerken, Turkije voorop. Er is een conglomeraat van problemen, de Amerikaanse houding jegens Palestina, de acties in Afghanistan, een eventuele aanval op Irak. De vraag is of Islam-fundamentalisten er in zullen slagen op al deze acties het stigma «anti-Islam» te plakken. Al Qaida zou in die sfeer floreren en het zou Amerika en zijn bondgenoten kunnen aanvallen. Turkije zou voor zulke aanvallen een zeer kwetsbaar doelwit zijn.

Chaos in Irak zou tot een onafhankelijke Koerdische staat in het noorden van dat land kunnen leiden. Dat zou weer tot agitatie onder de 15 miljoen Turken van Koerdische oorsprong kunnen leiden. Om dat te voorkomen zou Turkije in Irak kunnen interveniëren. Chaos in Irak zou ook tot interventie van Iran ten gunste van de Irakese shiïten kunnen leiden. Een nieuwe oorlog tegen Irak zal economische schade voor Turkije opleveren.

Toch zou Turkije, als het er op aan komt, er niet onder uit kunnen Amerika te steunen. Daarvoor staan in Noord-Irak te veel Turkse belangen op het spel, en niet alleen daar. Amerika steunt Turkije op allerlei terreinen, zoals het Internationale Monetaire Fonds, het EU-lidmaatschap, en de zaak-Cyprus. Waar Turkije graag spreekt over een strategisch partnerschap met de VS, zal het een verzoek om hulp van de VS niet kunnen afwijzen.

Aan de commissie voor defensie en veiligheid heeft het Republikeinse lid van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden Shimkus een rapport getiteld «The war against terrorism» voorgelegd. Van dat rapport is ongeveer een derde deel aan Irak gewijd. Weliswaar, schrijft Shimkus, is geen directe band vastgesteld tussen de plegers van de aanslagen van 11 september en het regiem van Saddam Hussein, maar het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken beschouwt Irak wel als een «state-sponsor» van terrorisme. In een kamp in Irak wordt sinds 1995 geoefend in het ontvoeren van vliegtuigen. Groepen als Mujahedin-e-khalq, PKK, PLF en de organisatie van Abu Nidal beschikken over bases in het land. Condoleezza Rice, de nationale veiligheidsadviseur van president Bush, heeft gezegd dat bewezen is dat Irak leden van Al Qaida heeft getraind in het gebruik van chemische wapens. Leaders van Al Qaida hebben in Irak geprobeerd massavernietigingswapens te kopen. Shimkus meende dat als gevolg van de steun van Bagdad aan het internationale terrorisme de strijd tegen terrorisme ook betrekking moet hebben op Irak's programma's inzake nucleaire, biologische en chemische wapens. Voorkomen moet worden dat die in handen van terroristen vallen.

Shimkus is ook uitgebreid ingegaan op een in september jl. door de Britse regering uitgebracht rapport over massavernietigingswapens van Irak en de VN-inspecties. Vervolgens is hij ingegaan op de standpunten in de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk, Rusland, Duitsland, Turkije en Canada inzake een oorlog tegen Irak, en noemde hij militaire opties voor die oorlog.

Resolutie

De assemblee heeft de volgende resolutie aangenomen:

The Assembly,

1. Recalling that after the liberation of Kuwait in 1991, Iraq agreed to United Nations Security Council Resolution 687, which requires Iraq to unconditionally accept the destruction, removal, or rendering harmless, under international supervision, of its nuclear, biological and chemical weapons programmes. In addition, Resolution 687 also requires Iraq to unconditionally accept the destruction, removal, or rendering harmless of its programme to develop or acquire ballistic missiles with a range of more than 150 km. In accordance with that resolution, Iraq undertook unconditionally not to develop weapons of mass destruction or prohibited ballistic missiles thereafter. On numerous occasions since 1991, the UN Security Council has reaffirmed Resolution 687, most recently in Resolution 1441, adopted unanimously by the Security Council on 8 November 2002;
2. Remembering that Iraqi non-compliance with Resolution 687 led UN weapons inspectors to leave Iraq in 1998, ending international efforts to monitor its compliance with UN resolutions;
3. Citing evidence presented by the government of the United Kingdom and by non-governmental organisations that demonstrates that Iraq has continued to develop weapons of mass destruction and prohibited ballistic missiles, despite UN resolutions;
4. Declaring that the possibility of terrorist groups obtaining weapons of mass destruction constitutes the gravest security threat today to the countries of the North Atlantic Alliance and many other countries around the world;

5. Asserting that Iraq's failure to comply with its international obligations to destroy or dismantle its weapons of mass destruction programme and prohibited ballistic missile programme, its record of using weapons of mass destruction, its record of using force against neighbouring states, and its support for international terrorism require a strong diplomatic and, if necessary, military response by the international community;
6. Noting the acceptance of UN Security Council Resolution 1441 by the Iraqi authorities;
7. Urges the member governments and parliaments of the North Atlantic Alliance:
  - a. to act together to fully implement UN Security Council Resolution 1441, which requires that UN weapons inspectors return to Iraq;
  - b. to work through the United Nations to ensure Iraqi compliance with all relevant UN Security Council resolutions in order to secure the dismantlement of the Iraqi weapons of mass destruction programme and prohibited ballistic missile programme;
  - c. to ensure that UN weapons inspectors have immediate, unconditional and unrestricted access to all sites, records, officials and other persons within Iraq in order to determine whether Iraq is in compliance with UN resolutions;
  - d. to declare that failure by Iraq at any time to comply with and co-operate fully in the implementation of all UN Security Council resolutions on Iraq shall constitute a further material breach of Iraq's obligations, and that Iraq will face serious consequences as a result of its continued violations of its obligations;
  - e. to prepare, if Iraq does not comply with UN Security Council resolutions on Iraq, for the political and economic reconstruction of Iraq following any possible use of force, particularly to ensure that any Iraqi government respects the principles of representative government and rule of law.

De voorzitter van de delegatie,
Van Gennip

De griffier van de delegatie,
Van Waasbergen